

Forandring & sammen- hængskraft frem mod 2030

Humanistiske initiativer

Forandring & sammenhængskraft frem mod 2030

Vi står som samfund over for en række store fælles udfordringer. Klimaforandringer, digitalisering, øget globalisering og øget polarisering kræver helt åbenlyst nye løsninger på mange niveauer.

Vi kan skabe forandringer som individer og som samfund ved at sætte alle fagligheder i spil. Der er brug for naturvidenskab, samfundsvidenskab, sundhedsvidenskab og teknologi, men også for humaniora, der nogle gange bliver glemt, når vi taler om løsninger på de store udfordringer.

Humaniora rummer vores historie og handler om, hvordan vi former og oplever verden. Derfor kan humaniora også hjælpe os med at se, hvordan mennesker kan skabe forandringer.

DM har bedt ti fremtrædende humanister skrive en kronik med deres bud på, hvordan vi kan styrke både borgernes og samfundets evne til at møde de store udfordringer, vi står overfor. Det har vi gjort for at skabe større respekt om humaniora og for at synliggøre, at humanistisk viden skal medtænkes, når de store udfordringer skal behandles, og når samfundets sammenhængskraft skal sikres.

Forandring & sammenhængskraft frem mod 2030 er en sammenskrivning og en række eksempler på forslag til konkrete løsninger og initiativer fra de ti kronikker. Eksemplerne er stærke hver for sig, men viser tilsammen, at der også er behov for at inddrage humanisterne i udviklingen af fremtidens løsninger.

Forslagene er skribenternes og er langt fra udtømmende for bidrag fra humaniora, men skal nærmere ses som en smagsprøve på de mange samfundsfelter, hvor humaniora har relevante bidrag.

God læselyst!

Camilla Gregersen, formand for DM

DM er en akademisk fagforening, der organiserer studerende og færdiguddannede inden for humaniora, naturvidenskab, it og samfundsvidenskab.

Deltag i
debatten om
#humaniora

Indhold og initiativer

1 Fremtidens klimaløsninger

Adfærd, kultur og kommunikation skal både indtænkes i udvikling og implementering af klimaløsninger, hvis vi skal begrænse klimaforandringerne. Frem mod 2030 bør man både etablere et tværfagligt forskningscenter og borgerrettede rådgivningscentre for at understøtte implementering af videnskabelige resultater og teknologiske løsninger.

2 Kultur er et fællesskab om de store udfordringer

Kulturområdet skal frem mod 2030 reformulere sin opgave med et problemorienteret fokus i forhold til bl.a. klimaforandringer, polarisering og globalisering og skabe oplevelser på tværs af alder og uddannelsesniveau. Kulturoplevelser hjælper os til at møde komplekse udfordringer, og vi har brug for, at kulturlivet beskæftiger sig med de spørgsmål, der optager os.

3 Trivsel og teknologi i uddannelserne

Uddannelse er samfundets redskab til at sikre, at nye generationer bliver i stand til at udvikle løsninger på nye samfundsudfordringer. Men det kræver, at de unge trives og oplever, at de selv kan skabe forandringer. Uddannelserne skal ruste unge til at gå foran i den teknologiske udvikling, så teknologi og digitalisering både udvider den enkeltes engagement i samfundet og understøtter sammenholdet.

4 Demokratiske værdier og digitalisering

Danmark skal være førende i den teknologiske udvikling, samtidig med at vi værner om vores demokrati. I uddannelsessystemet og gennem borgeroplysning skal danskerne rustes til at begå sig i et digitaliseret samfund, forholde sig kritisk og selv konstruere digital teknologi.

5 Familie, velfærd og ligestilling

Frihed og lighed er grundvilkår i bæredygtige kulturelle fællesskaber. Vi skal fortsætte og udbygge de seneste års liberalisering af familiebegrebet og gennem lovgivning fortsat sikre borgerne de frieste rammer til at indrette sig, som de ønsker. Vi skal udvikle bedre løsninger for udsatte børn, mænd og kvinder. Og så er tiden moden til en grundlæggende debat om lighed mellem køn i hjemmet.

6 Bedre sundhedskommunikation og større lighed

Coronakrisen var og er desværre også en påmindelse om, at sygdom og sundhed ikke rammer lige i Danmark. En højere grad af borgerinddragelse i udvikling af nye sundhedsløsninger og en bedre sundhedskommunikation kan bidrage til at skabe større lighed og føre idealet om at sætte mennesket i centrum ud i livet.

7 Aktiv indsats mod religiøs polarisering

Med globaliseringen steg indvandringen fra ikke-vestlige lande, og dermed oplevede Danmark en ny, religiøs og kulturel mangfoldighed. Det har skabt en polariseret debat om især religiøst begrundet adfærd. Initiativer til at modvirke polariseringen bør ske på både lokalt og nationalt plan og med udgangspunkt i viden om betydningen af de kulturelt-religiøse forskelle.

Læs mere på dm.dk/forandring2030

Bidragydere og bidrag

DM har bedt ti fremtrædende humanister skrive en kronik om udviklingen af det danske velfærdssamfund frem mod 2030 på baggrund af de store fælles samfundsudfordringer og coronakrisen. De følgende syv kapitler er et sammendrag af nogle af initiativerne fra de ti kronikker.

1 Klima

David Budtz Pedersen, professor, Institut for Kommunikation og Psykologi, Aalborg Universitet: Humanistisk klimavidenskab

Jens Kramshøj Flinker, ph.d.-stipendiat, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet: En seriøs grøn forskningsstrategi må 'økologisere' humaniora og humanisere den klimapolitiske dagsorden

Pernille Almlund, lektor, Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab, RUC: Kriser er politiske vedtagelser

2 Kultur

Mikkel Bogh, direktør for Statens Museum for Kunst: Hvem lyser billederne for?

Lasse Horne Kjældgaard, professor og centerleder for H.C. Andersen Centret, Syddansk Universitet: Hvad med kulturen - i 2030?

3 Uddannelse

Camilla Wang, rektor for Professionshøjskolen Absalon: Trivsel og teknologiforståelse skaber samfundsansvar

4 Digitalisering

Ole Sejer Iversen, professor, Institut for Kommunikation og Kultur - Informationsvidenskab, Aarhus Universitet: Digitaliseringen udfordrer vores åndsfrihed, ligestilling og demokrati

5 Familie

Karen Vallgård, lektor, Saxo-instituttet, Københavns Universitet: Familien er et samfundsanliggende

6 Sundhed

Anne-Marie Mai, professor, Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet: Et ambitiøst tiår! – Idéer fra området medicinsk humaniora

7 Globalisering og religion

Margit Warburg, professor, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet: Religion, globalisering og polarisering - et humanistisk perspektiv

Læs kronikkerne på dm.dk/forandring2030

1

**Fremtidens
klimaløsninger**

Teknisk videnskab og naturvidenskab er væsentlige drivkræfter i udviklingen af klimaløsninger. Det er indiskutabelt. Men det kan ikke gøre det alene. Den menneskelige faktor: psykologi, adfærd, kultur, institutioner, kommunikation, normer og værdier er også afgørende aspekter, når vi frem mod 2030 skal skabe nye innovative løsninger og udvikle fremtidens klimasamfund.

Den menneskelige faktor er afgørende, fordi vi mennesker er langsomme til at opfatte information, som bryder med vores vante forestillinger. Vi er tilbøjelige til ikke at ændre adfærd, og vi træffer beslutninger ud fra de forestillinger, som vi kender og er fortrolige med. Derfor har vi fx brug for at vide, hvordan kulturelle og holdningsmæssige forskelle spiller ind på bæredygtig livsstil, og hvordan man kan tage højde for det fremover.

En af de positive erfaringer fra coronakrisen er, at vi mennesker faktisk ganske hurtigt kan ændre adfærd og opleve nye fællesskaber, når de rigtige rammer er til stede. Hvis vi skal indfri ambitionerne om et grønnere Danmark i 2030, bliver vi nødt til at designe de rigtige rammer for adfærdsændringer på baggrund af viden om mennesker.

GRØN FORSKNING

I 2021 er der afsat 2,7 mia. til grøn forskning på statens budgetter

Der er enighed om fra 2022-2024 at afsætte mindst 2,28 mia. årligt til grøn forskning

Kilde: Aftalen om fordeling af forskningsreserven 2020

Det er nødvendigt, at beslutningstagere for alvor begynder at tænke over, hvilke kompetencer der er nødvendige for at udvikle mere robuste klimamodeller og klimalovgivning, herunder nytænkning af forbrug, familiemønstre, mobilitet, demokrati og kultur.

David Budtz Pedersen,
professor, Institut for Kommunikation
og Psykologi, Aalborg Universitet

HUMANISTISKE INITIATIVER FREM MOD 2030

Tværvidenskabelig og humanistisk klimaforskning

Humanistiske bidrag til klimaforskningen kan både være med til at sikre udvikling af varige klimaløsninger, der medtænker kulturelle forandringer, og en stærkere implementering af teknologiske løsninger og politiske målsætninger, som er baseret på viden, der er ny for de fleste.

En stærk grøn forskningsstrategi kan oplagt indtænke indsigter fra bl.a. beslutningsprocesser, psykologi, kommunikation og lovgivning. Men også fra medievidenskab, der kan kaste lys på, hvordan klimaforandringer fremstilles og opleves af mennesker. Historievidenskab til at lære os, hvordan tidligere samfund har håndteret voksende befolkningstal og ændringer i klimaet. Litteraturvidenskab til at skabe indsigt i, hvordan vi bearbejder ændringer i naturen gennem litterære og kunstneriske virkemidler. Filosofi til at bidrage til at udvikle en klimaetik, der inddrager fremtidige generationers velfærd.

Etablér et tværfagligt forskningscenter med repræsentanter fra alle fakulteter, der skal udarbejde forslag til klimaløsninger og handlingsplaner, som udnytter indsigter i menneskets kultur, sprog, fællesskaber, ritualer, normer og symboler til at forme fremtidens samfund.

De humanistiske fakulteter skal ud over enkelte forskningsindsatser lægge en plan for, hvordan de samlet kan bidrage til klimaforskningen.

Etablér rådgivningscentre med fokus på at understøtte implementering af videnskabelige resultater og teknologiske løsninger hos borgere via større indsigt i borgernes adfærd, identitet, værdier og fællesskaber. Centrene skal endvidere rådgive myndigheder og private virksomheder i forhold til at sikre implementering af nye tekniske løsninger hos borgerne.

En af de ting, vi derfor helt oplagt kan lære af coronakrisen, er også at lade krisebegrebet omfatte klimaforandringerne. Vi har set handlekraft, vi har set kompromisser, vi har set viljestyrke og tilsyneladende også samfundssind.

Pernille Almlund, lektor,
Institut for Kommunikation og
Humanistisk Videnskab, RUC

HUMANISTISKE INITIATIVER FREM MOD 2030

Klima som dannelsesprojekt

Som borgere har vi brug for både følelsesmæssig og videnskabelig inspiration for at tage personligt ansvar og dermed deltage meningsfuldt i løsningen af klimaudfordringerne. Etableringen af sådan et felt mellem viden og følelsesmæssig forståelse kan med et gammeldags ord kaldes dannelse.

Etablér et partnerskab mellem universiteter og professionshøjskolars tekniske og humanistiske afdelinger, der skal udvikle et videnskabeligt og pædagogisk grundlag for at kunne undervise i klima som dannelsesfag. En grøn forskningsstrategi bør begynde allerede i 1. klasse.

Vi må ændre vores forestillinger om mennesket og naturen. "Fremtidens grønne løsninger" taler ind i den samme type menneskelige adfærd, som karakteriserer den adfærd, der har ført os ind i kriserne: Vores forståelse af natur, klima og kriser er stadig båret af forestillingen om, at mennesket er hævet over den fysiske natur og behersker den.

Jens Kramshøj Flinker,
ph.d.-stipendiat, Institut for Nordiske Studier og
Sprogvidenskab, Københavns Universitet

2

**Kultur er et
fællesskab
om de store
udfordringer**

Hvad skal vi egentlig med kulturen? Hvad betyder den for borgerne? Og hvordan kan kultur og kulturinstitutioner, som fx museerne, understøtte sammenhængskraft og samfundsudvikling i forhold til de store kriser? Kan kultur være andet og mere end underholdning for en relativt lille skare?

På tværs af både alder, uddannelsesniveau og indkomst bruger danskerne faktisk museerne. En forklaring er, at kultur og kunst i bred forstand hjælper os til at etablere en fælles ramme til at forstå og rumme perspektiverne og vores egen rolle i de store udfordringer, vores samfund står overfor. På den måde bidrager kulturen til både sammenhængskraft i befolkningen og handlekraft i den enkelte borger. Men vi skal have flere med på tværs af uddannelsesniveau, og kulturens bidrag skal være mere synligt.

En overordnet ambition for kulturområdet frem mod 2030 kunne derfor være at skabe langt stærkere og tydeligere sammenhænge til de store og komplekse udfordringer, vi som borgere og samfund står overfor: klimaforandringer, globalisering, polarisering, dårlig mental trivsel og manglende social sammenhængskraft

"Kulturpolitik er et af de redskaber, vi har til rådighed, for at imødegå truslerne, der knytter sig til forskellige udviklingsprocesser, som på samme tid kan vække bekymring og begejstring".

Lasse Horne Kjældgaard, professor og centerleder for H.C. Andersen Centret, Syddansk Universitet

"Museernes succes som offentlig og folkelig kulturinstitution vil i høj grad bero på evnen til at rumme de mange perspektiver og til at blive mødesteder for små og store grupper, som forventer at blive hørt og set."

Mikkel Bogh,
direktør for Statens Museum for Kunst

HUMANISTISKE INITIATIVER FREM MOD 2030

En problemorienteret kulturpolitik

Kulturel sammenhængskraft er afhængig af, at vi som borgere oplever, at kulturlivet beskæftiger sig med de spørgsmål, der optager os. Kulturpolitikken og kulturinstitutionerne skal derfor frem mod 2030 reformulere deres rolle og opgave med et langt mere problemorienteret fokus i forhold til fx klimaforandringer, polarisering og globalisering.

Nedsæt et råd, der fx i samarbejde med et borgerting, gennemgår det kulturelle felt med henblik på at undersøge potentialerne i forhold til de store samfundsudfordringer. Rådets arbejde kan danne grundlag for at gentænke kulturområdet i sammenhæng med andre politikområder. Både lokalt og centralt.

Et fælles sprog

Den kulturelle overlevelse og sammenhængskraft er dybt forankret i sproget. Et vigtigt mål i en globaliseret verden er derfor også at sikre, at dansk udvikler sig og forbliver et levedygtigt og fuldt funktionelt sprog, som alle borgere kan bruge.

Man bør styrke de generelle danske sprogfærdigheder inden for både læsning og skrivning og forhindre, at dansk mister anvendelse på områder med højt specialiseret viden, som fx sundhedsområdet og det digitale område. Dansk skal kunne bruges til dialog og forståelse og dermed sikre borgernes deltagelse.

HUMANISTISKE INITIATIVER FREM MOD 2030

En fælles og mangfoldig historie

Et stærkt kulturelt beredskab handler blandt andet om oplevelsen af at være en del af den samme historie – også og måske især, når den historie rummer mange forskellige perspektiver. Den oplevelse kan museer og kulturinstitutioner skabe. Børn, voksne og gamle skal kunne mødes i egne og andres fællesskaber og familier og dele oplevelser af identitet og tilhørsforhold.

Museerne skal i højere grad være værter for interkulturelle møder, hvor mennesker på tværs af generationer, holdninger og livsanskuelser trygt kan mødes for at udveksle erfaringer og synspunkter. Museer skal med udgangspunkt i deres samlinger og udstillinger tilbyde alle borgere et fundament og en inspiration til at engagere sig i udviklingen af samfundet.

Hver tredje voksne dansker har inden for de seneste tre måneder besøgt et museum. Flest har besøgt et kunstmuseum.

Kilde: DM på baggrund af Danmarks Statistik 2019

"Det er netop en af de ting, man kan lære af Bomholts indsats: At det er vigtigt at politisere kulturpolitikken i den forstand, at man forstår den som et redskab til at håndtere eller inddæmme vigtige samfundsproblemer.

Samtidig formåede Bomholt at udpege problemer, der overvejende var politisk enighed omkring, og dermed lykkedes det ham til en vis grad også at af-ideologisere kulturpolitikken".

Lasse Horne Kjældgaard, professor og centerleder for H.C. Andersen Centret, Syddansk Universitet

3

Trivsel og teknologi i uddannelserne

Den unge generation skal ikke opleve, at de bliver slået omkuld af udviklingen og samfundets store udfordringer i form af klimakrise, globalisering, digitalisering og ny teknologi. Tværtimod har vi brug for unge, der naturligt møder udfordringerne og indgår aktivt i udviklingen af samfundet.

Uddannelsessystemet har et ansvar for, at den opvoksende generation rustes med en stærk tro på, at de har fagligheden, viljen og evnen til at deltage i et samfund, der ikke alene er baseret på velstand, men også skaber trivsel og demokratisk handlekraft.

Ambitionen for 2030 er derfor, at uddannelserne, ud over viden og kompetencer, bidrager til at sætte de studerendes egen menneskelighed i centrum og gennem dette geninstallerer troen på, at vi mennesker selv kan skabe det samfund, vi ønsker. Derfor bør uddannelsernes bidrag til at skabe det grundlæggende menneskelige og samfundsmæssige fundament også fremgå af alle uddannelsers formålsparagraf.

I 2018 oplevede næsten hver femte (18,2 pct.) studerende på en videregående uddannelse, at de altid eller ofte har stærke stresssymptomer i forbindelse med deres dagligdag på studiet.

Mere end hver femte (21,2 pct.) studerende på en ungdomsuddannelse oplevede altid eller ofte stærke stresssymptomer i forbindelse med deres dagligdag på studiet. De studerende med lavest karaktergennemsnit oplevede det højeste stressniveau.

*Kilde: Uddannelses- og
Forskningsministeriet 2019*

"Det er tydeligt, at ensidigt fokus på kvantitative data og styring ikke er vejen til et velfungerende uddannelsessystem, der kan levere på stadigt mere komplekse samfundsmæssige behov og forventninger. Der skal noget andet og mere til, og det skal hentes i de menneskelige aspekter i uddannelse og dét at være studerende".

Camilla Wang, rektor for
Professionshøjskolen Absalon

HUMANISTISKE INITIATIVER FREM MOD 2030

Trivsel og det menneskelige aspekt af uddannelse

Trivsel og oplevelsen af handlekraft er desværre ikke altid dagligdag for en alt for stor del af de unge i dag. Det får store konsekvenser for både den enkelte og samfundet, for det kræver mod og styrke at være åben og nysgerrig og tåle det tab af kontrol, som er en vigtig del af en læreproces. Uddannelse kan styrke de unges adgang til samfundet og understøtte, at de indgår i arbejdet for at udvikle samfundet og samfundets svar på de store udfordringer.

Sæt uddannelsernes menneskelige og samfundsmæssige berettigelse i fokus, fx med en formålsparagraf, der går på tværs af alle videregående uddannelser. En sådan formålsparagraf kan skærpe opmærksomheden på, at den enkelte ikke alene bidrager til økonomisk vækst med sin viden og sine kompetencer, når hun træder ud på arbejdsmarkedet, men i lige så høj grad til fællesskab og samfundsansvar.

HUMANISTISKE INITIATIVER FREM MOD 2030

Digitalisering og teknologiforståelse

Digitalisering og teknologi stiller hele tiden nye krav. Vi skal derfor uddanne unge, der kan gå foran i den teknologiske udvikling og sikre, at teknologien og digitaliseringen både udvider den enkeltes engagement og understøtter sammenhold i samfundet. Samtidig skal uddannelserne ruste de unge til et arbejdsmarked og et jobindhold, der kan skifte hurtigt på grund af nye teknologier.

Der ligger også en vigtig dannelses- og uddannelsesopgave i at ruste de unge til at begå sig i et videnssamfund, der er præget af internettet og sociale medier som kilde til både information og misinformation, et stærkt meningsfællesskab og et ekkokammer.

Man bør udvikle en stærkere praksis i uddannelserne til at håndtere teknologi, digitalisering og de nye rammer for fællesskaber og viden, som sociale medier sætter.

4

Demokratiske værdier og digitalisering

Lige muligheder for at deltage aktivt i samfundet, ytre sig og danne sine egne holdninger er sammen med tillid til offentlige myndigheder centrale demokratiske værdier i Danmark. Forskningen viser, at digitaliseringen af samfundet desværre ikke altid understøtter disse værdier.

I takt med at digitale teknologier omkalfatrer vores arbejdsliv, hverdagsliv, sociale relationer og demokratiske samfundsstruktur, må vi derfor gå aktivt ind i arbejdet med at ruste hele befolkningen til at have et sprog for og indsigt i digital teknologi og teknologiens forandringer. Ellers kan teknologierne udfordre vores demokrati.

Ved at sætte mennesket i centrum og fokusere på den menneskelige anvendelse og forståelse for digitalisering frem mod 2030, kan vi vende digitaliseringen til en demokratisk mulighed. Det kræver store ambitioner for det næste årti og særligt for humanvidenskaberne, der skal levere i forhold til både uddannelse, folkeoplysning, borgerinddragelse og tværfaglige forskningsprojekter.

"Nye teknologier betyder, at alder, bopæl, socioøkonomi og personlig historik får betydning for, hvilke tilbud – og måske også krav – den enkelte borger møder fra samfundets bærende institutioner. Det har åbenlyst både fordele og ulemper."

Ole Sejer Iversen, professor,
Institut for Kommunikation og Kultur -
Informationsvidenskab, Aarhus Universitet

HUMANISTISKE INITIATIVER FREM MOD 2030

Gør algoritmerne til fælles eje

Oplevelsen af sociale medier som politiske ekkokamre og søgemaskiner med bias er bredt delt, og store studier viser samme tendens: mænd og kvinder bliver ikke behandlet ens af søgemaskinerne, og sociale medier styrer ikke alene vores nyhedsindsamling via algoritmer, men også vores respons.

Udviklingen af offentlige digitale systemer skal bygge på borgerinddragelse og på en transparent data- og algoritmeanvendelse

Alle uddannelser fra grundskole til videregående uddannelse skal rumme teknologiforståelse, hvor elever og studerende får sprog og kunnen til at forstå, forholde sig kritisk og selv konstruere digital teknologi

Samfundet bør sætte gang i en generel borgeroplysning, så alle borgere har muligheder for at tilegne sig den viden, der er nødvendig for at begå sig i et digitaliseret samfund.

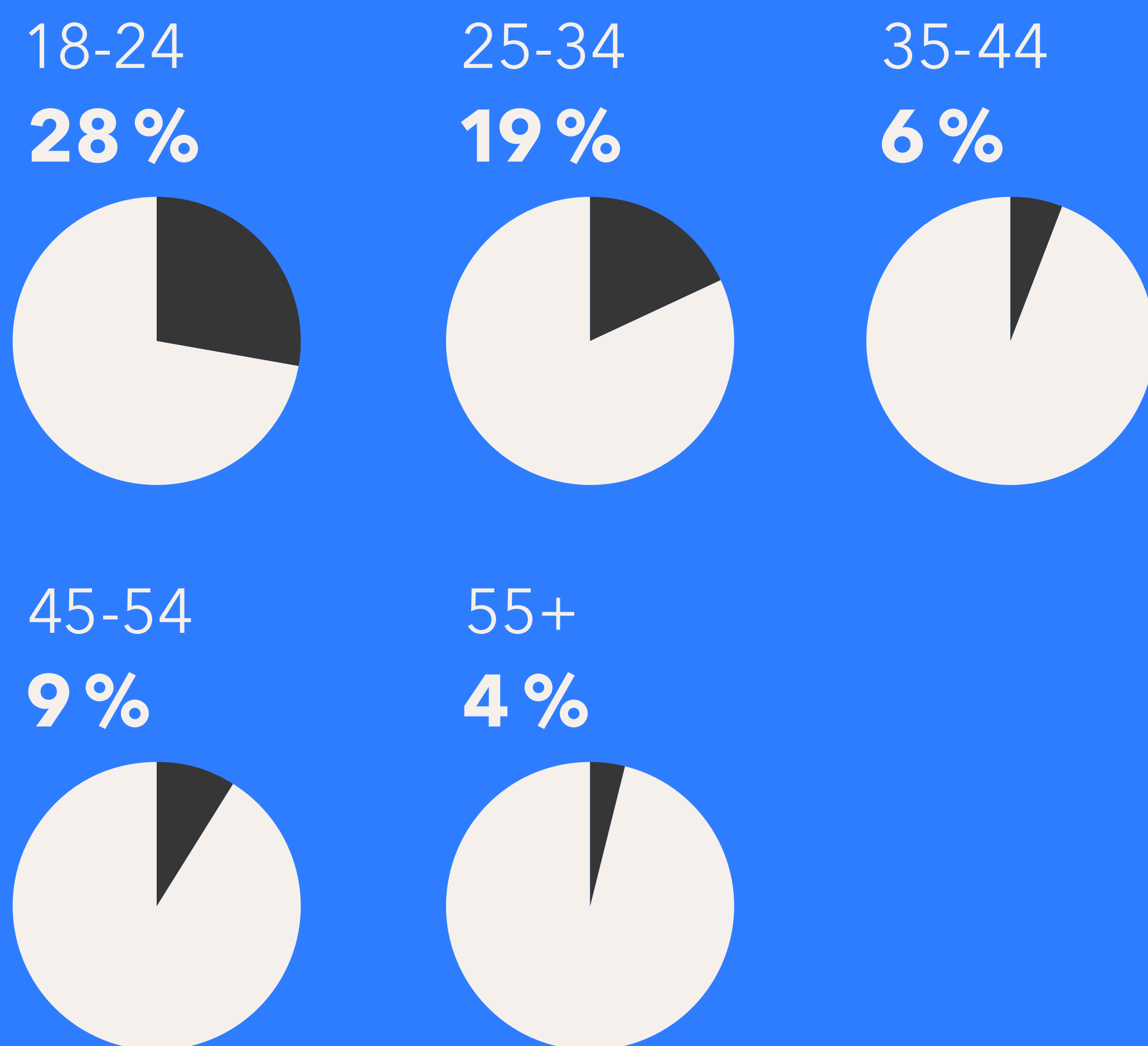
Lovgivning der sikrer demokratiske værdier

Politikere skal have forskningsbaseret viden til rådighed, når der skal lovgives på området med henblik på at sikre borgerne lige muligheder for at deltage aktivt, ytre sig og selv danne sig holdninger.

Prioritéér tværfaglige forskningsprojekter om digitale teknologiers konsekvenser for åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

Hvem vurderer, at sociale medier er deres vigtigste nyhedskilde, fordelt på alder?

Spørgsmålet går på den seneste uges nyhedsforbrug i forhold til undersøgelsestidspunktet.

Kilde: Danskernes brug af nyhedsmedier 2018.
Center for Nyhedsforskning,
Roskilde Universitet.

5

**Familie,
velfærd og
ligestilling**

Coronakrisen og den følgende nedlukning udstillede, at samfundet stadig er dybt afhængigt af familierne, men også at vilkårene for familielivet er meget forskellige på tværs af samfundet. Det blev tydeligt, at familien ikke kun er et rum for tryghed, kærlighed og omsorg, men også for arbejde, magt og konflikt.

Dermed blev krisen også en vigtig tilskyndelse til, at samfundsfællesskabet tager ansvar for – og interesserer sig for – at sikre de bedst mulige rammer for familielivet, uanset hvilken form det tager.

Familiepolitikken frem mod 2030 bør bygge på en ambition om, at samfundet kan skabe de nødvendige kulturelle forandringer i forholdet mellem familiens medlemmer, udbygge velfærden og skabe et mere fintfølede og sikkert system, når det gælder tiltag rettet mod den enkelte. Det skal sikre, at den enkelte kan indgå i fællesskabet og uanset familiestatus deltage aktivt i samfundsudviklingen.

Selvom meget har forandret sig siden 1950'ernes middelklassekernefamilier med en udearbejdende mandlig forsørger og en hjemmegående husmor, er fordelingen af arbejdsopgaver i hjemmet stadig ulige. Hvor kvinder i dag bruger knap 3 ½ time på indkøb, husligt arbejde, gør-det-selv-arbejde og omsorg på en gennemsnitlig ugedag, er mænds bidrag på knap 2 ½ time.

Kilde: Rockwool Fondens tidsanvendelsesundersøgelse 2018

HUMANISTISKE INITIATIVER FREM MOD 2030

Ligestilling i hjemmet er også et samfundsanliggende

Ligesom der var og er et behov for en debat om sexisme på arbejdspladsen, skal vi diskutere den skæve fordeling af arbejdsopgaver og ikke mindst de ulige magtforhold, der gør, at mange kvinder fortsat er udsat for overgreb, vold og voldtægt i hjemmet. De problemer tilhører ikke privatlivets fred. De er et samfundsanliggende, der kræver strukturelle forandringer.

Sæt en grundlæggende debat om de kønnede forhold i hjemmet på den politiske dagsorden med henblik på at kunne skabe politisk handling omkring konsekvenser af uligheden. Indfør fuld ligestilling mellem den fødende og partneren gennem lige ret til forældreorlov.

"På trods af den individualiseringsproces, der er foregået gennem det sidste århundrede, er samfundet stadig dybt afhængig af familieenheden. Familien som institution varetager kerneopgaver for samfundet, fordi familien stadig står for hovedparten af det reproduktive arbejde såvel som forsørgelse og opdragelse af fremtidens borgere. Men familien er ikke en øde ø. Loven regulerer fx, hvem der må have sex med hvem, hvem der må gifte sig med hvem, og hvor mange der kan have forældremyndighed over et barn".

Karen Vallgård, lektor,
Saxo-instituttet, Københavns Universitet

HUMANISTISKE INITIATIVER FREM MOD 2030

Styrket velfærd og liberalisering af familiebegrebet

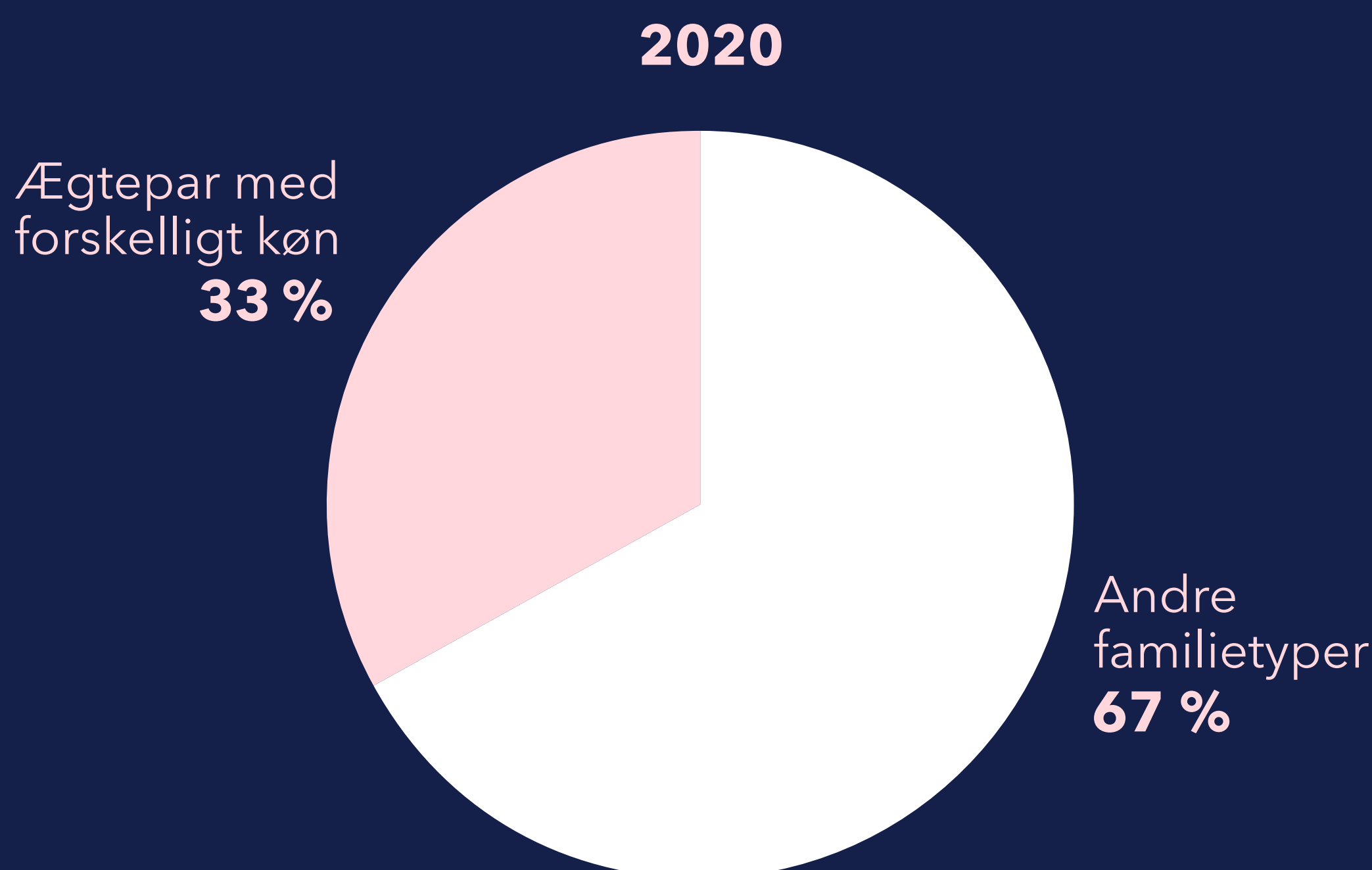
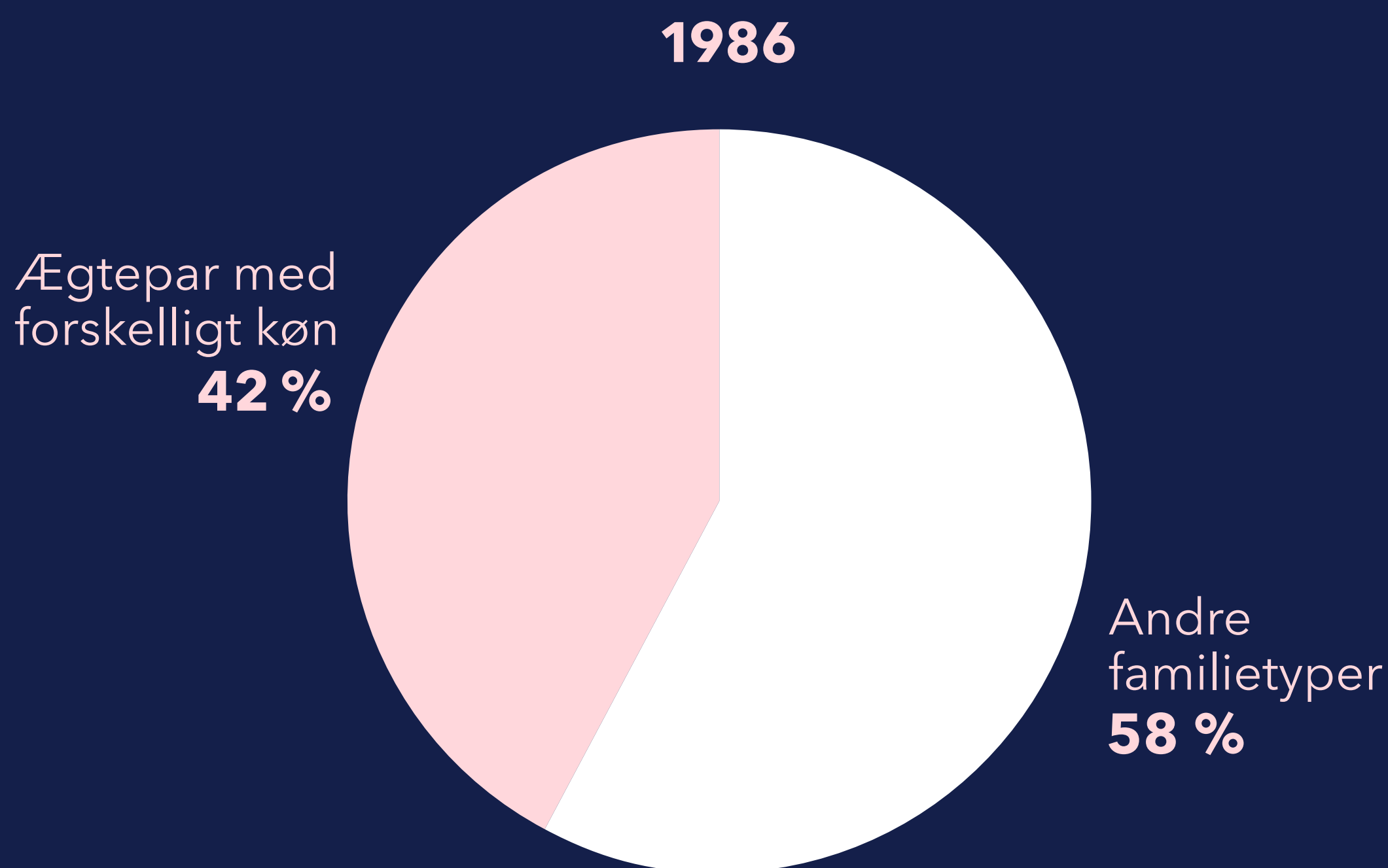
Styrket velfærd nødvendiggør en opdateret forståelse af familien som enhed i samfundet og velfærdsstaten. Der er behov for forskning og dialog, som kan gøre os klogere på familien og familiens rolle i velfærden. Denne viden kan forebygge behovet for indgreb i familierne. Når forebyggelse ikke rækker, skal vi forbedre sikkerhedsnettet for de borgere, der bliver ramt.

Vi skal fortsætte og udbygge de seneste årtiers udvikling inden for familielovgivning, som har betydet større mangfoldighed, frihed og ligestilling fx i form af lettere adgang til skilsmisse, mulighed for delt forældremyndighed over fælles børn, fri abort og homoseksuelles adgang til ægteskab og kunstig befrugtning.

Etablér et stærkere vidensgrundlag til at udvikle flere og bedre løsninger for udsatte børn, mænd og kvinder. Er et indgreb i den enkelte familie nødvendigt, skal det ske med størst mulige lydhørhed over for de berørte borgeres behov og muligheder.

Understøt udviklingen af et mangfoldigt familiebegreb og liberalisering af familiegelovgivningen med henblik på fortsat at sikre borgerne de frieste rammer til at indrette sig, som de ønsker.

Fordeling af familietyper

6

**Bedre sundheds-
kommunikation
og større lighed**

Lige adgang til behandling er en central værdi i det danske velfærdssamfund, men uligheden i det danske sundhedssystem er desværre fortsat et faktum. Det kan ikke løses alene med udvikling af nye lægemidler. Det handler også om mennesker, menneskers relationer og forståelse af, hvad det vil sige at være syg, hvad det vil sige at være rask, og hvilket ansvar man selv bærer i behandlingsprocessen.

Kommunikationen i sundhedssektoren generelt og de sundhedsprofessionelles direkte patientkommunikation har udviklet sig enormt i løbet af det sidste årti. Alligevel husker vi, hvordan coronavirus blev spredt blandt forskellige etniske minoriteter i en situation, hvor noget så simpelt som oplysningsmateriale på forskellige modersmål ikke var for hånden. Men god sundhedskommunikation handler ikke kun om sprog. Det handler også om lydhørhed og empati i mødet med patienter og pårørende og om inddragelse af borgerne i fornyelsen og udviklingen af sundhedsfaglige løsninger.

Tværvideenskabelige pilotprojekter inden for forskning i aldring og demens, patientsamtaler, etik, digital kommunikation og læse- og skriveværksteder for patienter har allerede vist store potentialer. Frem mod 2030 vil den humanistiske sundhedsforskning især kunne bidrage med at fremme en bedre sundhedskommunikation, der i sidste ende kan skabe større lighed i behandlingen.

Social ulighed i kræft i Danmark

Overlevelse efter kræft:

Der er stor og stigende social ulighed i overlevelse efter kræft i Danmark. Blandt alle kræftpatienter diagnosticeret i 2005-2009, med den laveste indkomst, var 53% i live efter fem år, mod 69% af kræftpatienter med højest indkomst.

Kræft opdages senere (møde med sundhedsvæsenet):

Personer med en kort uddannelse og lav indkomst diagnosticeres oftere med kræft i et fremskredent stadie. Særligt for livmoderhalskræft, hvoraf en del, men ikke hele uligheden, kan forklares med forskelle i screeningsdeltagelse.

Kendskab til risikofaktorer og symptomer:

Personer med kort uddannelse og lav indkomst kender i mindre grad til udvalgte risikofaktorer for og symptomer på kræft.

HUMANISTISKE INITIATIVER FREM MOD 2030

Nye sundhedsfaglige løsninger gennem borgerinddragelse

Vi skal blive bedre til at anvende den ressource, som borgerne kan være i forskningen på sundhedsområdet. Ellers kan vi ikke indfri ambitionen om sætte mennesker i centrum af sundhedssystemet, som i dag er mange institutioners politik. Når vi inddrager borgerne, kan vi også modvirke den voksende sociale ulighed i sundhedssystemet.

Der skal igangsættes en række større forskningsprojekter, hvor patienter og pårørende i højere grad inddrages i forskningen ikke blot som eksterne høringspersoner, men som aktive deltagere, der er med til at formulere forskningsspørgsmål og forskningsdagsordener, fx inden for kroniske sygdomme, aldring, kriser ved livsovergange og psykisk sårbarhed.

"I dag hverken kan eller vil en enkelt faglighed sige, at de har monopol på at definere kroppen, kroppens svigt og kroppens lidelser, og i det første tiår af det 21. århundrede er en række forskningssamarbejder mellem humaniora, sundhedsvidenskab og samfundsvidenskab vokset frem både internationalt og i Danmark. De danner tilsammen et af de mest lovende områder inden for fornyelse af sundhedskommunikation og forestillinger om sundhed og sygdom og værdier i sundhedssystemet".

Anne Marie Mai, professor, Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet

Sundhedskommunikation for alle

Hvis man skal opnå bedre sundhedskommunikation og større lighed i behandlingen, skal sundhedsprofessionelle have bedre redskaber til at kunne tilegne sig, forstå, integrere og handle på patienters og pårørendes fortællinger om sygdom og helbred. Forskningsfelterne narrativ medicin og Medical Humanities har allerede vist, hvordan de kan bidrage til udvikling af praksisser i sundhedssystemet.

Styrk sundhedsprofessionelles kommunikative kompetencer gennem uddannelse og efteruddannelse.

Investér i et systematisk arbejde med at udforske litteratur og kunst som kilder til viden, ny forskning og ny praksis i behandling, rehabilitering og sundhedskommunikation og til at skabe en mere nuanceret forståelse af mennesket og dets livssammenhænge – uanset uddannelsesniveau.

Prioritéér tværfaglige og visionære forskningsprojekter inden for sundhedsområdet, hvor man kan forlade forskningssiloerne, formulere nye metoder og teorier og ikke mindst arbejde med, hvordan forskellige vidensområder kan flette sig ind i hinanden, så indsigten i mennesket som en helhed af krop, psyke, kulturelt og socialt liv kan udvikles.

"Det skal ikke blot være de veloplyste patienter, der personligt kender dr. Google, der skal høres og inddrages. Det må være en ambition at skabe en samtale og inddragelse af etniske minoriteter og socialt udsatte".

Anne Marie Mai, professor, Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet

7

Aktiv indsats mod religiøs polarisering

Globalisering er udtryk for en igangværende, verdensomspændende proces, hvor kapital, varer, idéer og mennesker i stigende omfang bevæger sig på tværs af grænser, godt hjulpet på vej af teknologiske landvindinger inden for transport og kommunikation.

Med globaliseringen steg indvandringen fra andre lande end Danmarks nabolande. Det har givet mange lokalsamfund en kulturel og religiøs mangfoldighed, som ikke er lige værdsat overalt og blandt alle. Det skyldes ikke bare, at forskellige religiøse traditioner bliver synliggjort gennem for eksempel spiseregler og helligdage; det skyldes også, at bredere kulturforskelle, som for eksempel kønsrollemønstre og børneopdragelse, bliver associeret med religion.

De fleste steder har minoritets- og majoritetsdanskere et fælles verdenssyn og håndterer deres forskelligheder uden indblanding udefra. Men nogle steder er der opstået en modsætning mellem dele af den muslimske befolkning og de øvrige danskere. Denne polarisering er typisk og måske lidt overraskende ikke udtryk for en kamp mellem forskellige menneskers tro. Langt de fleste mennesker i Danmark anerkender deres medborgeres ret til at bekende sig til andre religioner eller til ikke at tro overhovedet. Det indebærer også, at man må have lov til at efterleve egne religiøse regler for sig og sine, så længe det ikke går ud over andre mennesker eller bryder landets love. Man må gerne agitere i det offentlige rum for sine religiøse synspunkter om samfundets indretning og moralske værdier, men man har ikke krav på, at andre medborgere, heller ikke naboerne, skal ændre deres adfærd.

De første tyrkiske gæstearbejdere kom til Danmark i 1960'erne, og i dag udgør indvandrere fra ikke-vestlige lande og deres efterkommere ca. 9 pct. af befolkningen. Danmarks Statistik forventer, at tallet vil stige til knap 10 pct. i år 2030. Der er tale om en religiøst set sammensat gruppe af muslimer, kristne, buddhister, ateister og flere andre. Muslimer udgør omkring halvdelen, dvs. 4-5 pct. af befolkningen i Danmark i dag.

"Jeg ser polarisering omkring religiøst begrundet adfærd som en af udfordringerne for Danmark frem mod 2030. Der forestår derfor en vanskelig demokratisk debat, som i første omgang kræver, at alle parter må sætte sig ind i, hvad modpartens syn går ud på, og hvad det indebærer, i stedet for at reagere på et uoplyst eller ensidigt grundlag. Her har der blandt et dominerende flertal i Danmark været tendenser til næsten automatisk at fraskrive religiøse synspunkter en legitimitet".

Margit Warburg, professor, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet

HUMANISTISKE INITIATIVER FREM MOD 2030

Modvirk polarisering i forbindelse med dagligdagens religion

Frem mod 2030 bør man arbejde målrettet på at undgå, at bestemte religiøse synspunkter får så meget politisk magt, at det går alvorligt ud over andre medborgeres individuelle rettigheder. Det sker allerede i en række europæiske lande, hvor for eksempel retten til fri abort og til at leve åbent som homoseksuel bliver anfægtet i konservative kristne og muslimske kredse. Men der kan omvendt også være tale om et pres på de religiøse minoriteter fra majoritetens side i forhold til for eksempel omskæring, kønsopdelt svømning og tildækning af ansigtet. Kernespørgsmålet er, i hvilke tilfælde flertallets syn på religiøse ritualer og traditioner skal overtrumfe de berørte religiøse gruppers selvopfattelse.

Opret et rådgivende udvalg med særlig viden om dagligdagens religion under for eksempel Kommunernes Landsforening. Udvalget skal understøtte arbejdet med at modvirke polariseringen på lokalt plan gennem en nuanceret, vidensbaseret oplysningsindsats i kommuner og civilsamfund.

Inddrag religionsforskere i spørgsmål, der vedrører religion på både kommunalt og landspolitisk plan – ligesom man gjorde i forbindelse med diskussionen om et eventuelt burkaforbud.

**Inddrag alle fagligheder
i fremtidens løsninger**

Deltag i debatten om #humaniora

DM